

- סוג הבחינה: א. בגרות לבתי-ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרנים
מועד הבחינה: קיץ תשס"א, 2001
מספר השאלון: 905631
לנבחנים אקסטרנים – 161

יסודות ההבנה וההבעה

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – הבנה – 50 נקודות
פרק שני – הבעה – 50 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

פרק ראשון – הבנה (50 נקודות)

לפניך שני קטעים. קרא אותם, וענה על כל השאלות 1-6.

קרא את קטע מספר 1, וענה על השאלות 1-4 שאחרייו.

קטע מספר 1

האם כבר הורדת את רב־המכר האחרון?

(מעובד על־פי מאמר מאת ביל גייטס, "קפטן אינטרנט", הארץ, 4/1/2000)

- פסקה א פריאה מתוך נייר היא הרגל כל כך טבוע בנו, עד שקשה לדמיין כי יש משהו שיוכל אי פעם להחליף סימני דיו על עצים גרוסים. אם כך איך יכול משהו להאמין שבתוך עשור יושוו מכירות הספרים האלקטרוניים לאלו של הספרים העשויים מנייר?
- פסקה ב 5 כדאי לזכור שהנייר הוא רק האחרון ברשימה של חומרים שבני־אדם נהגו לכתוב עליהם. ציורים על אבנים פינו את מקומם ללוחות חמר שהוטבע בהם כתב יתדות. לוחות החמר הוחלפו בכתיבה על פפירוס או על מגילות עשויות מעור חיות. ספר אמיתי, הכתוב בדיו על גבי נייר, הופק רק במאה התשיעית לספירה, אבל פריצת הדרך המשמעותית בתולדות הכתב והספר התרחשה בעקבות המצאת הדפוס על־ידי גוטנברג במאה ה־15. רק לאחר כמה מאות שנים הופיעו הספרים האלקטרוניים.
- פסקה ג 15 הראשון שחזה את הספר האלקטרוני היה מנהל המשרד למחקר ולפיתוח של ארצות־הברית בשנת 1945. סופרי מדע בדיוני אימצו בהתלהבות את הרעיון, אבל עולם המציאות נותר נאמן לנייר. רק שוק האנציקלופדיות עבר מהפך עם הופעת התקליטורים באמצע שנות ה־80 של המאה ה־20: יותר ויותר אנציקלופדיות הופיעו בתקליטורים במקום בדפוס. כל הניסיונות להרחיב את השימוש בטכנולוגיית הספר האלקטרוני גם לחומרי קריאה אחרים נכשלו. מדוע?
- פסקה ד 20 בעבר היו המחשבים מגושמים וכבדים, והיה קשה לטלטל אותם ממקום למקום. הזנת הספרים לתוך המחשבים הייתה מסובכת. אבל הבעיה הבסיסית ביותר הייתה הקדר טכנולוגיה שתאפשר קריאה נוחה של הכתב המופיע על צג המחשב ותוכל להתחרות בנייר כשמדובר בקריאה של טקסטים ארוכים. מידת הקריאות של ספרים מנייר תלויה בגורמים שונים, כמו: גודל האותיות וצורתן, אורך השורה, הרווח שבין השורות. מידת הקריאות של ספרים אלקטרוניים מושפעת גם מגורמים נוספים, כגון הבהוב של הצג, ולכן קריאת טקסט מצג המחשב קשה לעיניים ומצריכה מאמץ רב. אנשים מוכנים להתאמץ רק כאשר עליהם לקרוא מסמכים קצרים, אבל ככל שהקריאה נמשכת זמן רב יותר, הליקויים בתצוגה

* ביל גייטס הוא נשיא חברת "מיקרוסופט", שהיא אחת מחברות המחשבים המובילות בעולם.

מפריעים יותר ומסיחים את הדעת מן הכתוב. רבות מהבעיות האלה הולכות ונפתרות כיום בעזרת אמצעים טכנולוגיים חדישים, אך עדיין לא רואים התנפלות המונית על ספרים אלקטרוניים.

- 30 פסקה ה מדוע, אם כן, כדאי לנו להעדיף את הספר האלקטרוני על פני ספר הנייר? לספר האלקטרוני יש יתרונות רבים. הטכנולוגיה של הספר האלקטרוני מאפשרת להחזיק ספרייה שלמה במחשב נישא. לא יהיה צורך לחכות עד שתצא מהדורה חדשה של ספר שאזל מהשוק. נוסף לכך, ספרים אלקטרוניים יכולים לכלול קישורים והפניות לתכנים נוספים – בין אם אלה נמצאים בספרים אלקטרוניים אחרים ובין אם הם נמצאים במאגרי מידע או באתרי האינטרנט. כל קורא יוכל להוסיף הערות, קישורים ותמונות משלו.
- פסקה ו גם בתחום הכלכלי יחולל הספר האלקטרוני מהפכה. העלות של הוצאת ספרים לאור תרד באופן דרסטי, כתוצאה מחיסכון בחומרים, בכוח עבודה ובהפצה.
- פסקה ז אחת התרומות העיקריות של הספרים האלקטרוניים עשויה בסופו של דבר להיות שיפור ההשכלה וידיעת קרוא וכתוב במדינות מתפתחות. כיום אנשים במדינות עניות אינם יכולים להרשות לעצמם לקנות ספרים, ורק לעתים נדירות יש להם גישה לספרייה. בתוך שנים מעטות, ככל שמחירי המחשבים ימשיכו לרדת, בכל מקום בעולם יהיו מחשבים ובהם ספריות וירטואליות. כך גם במקומות נידחים ורחוקים תהיה לאנשים גישה לתְּכָנִים הנמצאים בספריות הגדולות והמפורסמות בעולם. תועלת נוספת היא שהשימוש בספר האלקטרוני במקום בספר הנייר יציל מכריתה מיליוני עצים.
- פסקה ח אמנם קשה לדמיין זאת היום, אבל בהחלט ייתכן שבעתיד יתפוס הספר האלקטרוני את מקומו של ספר הנייר.

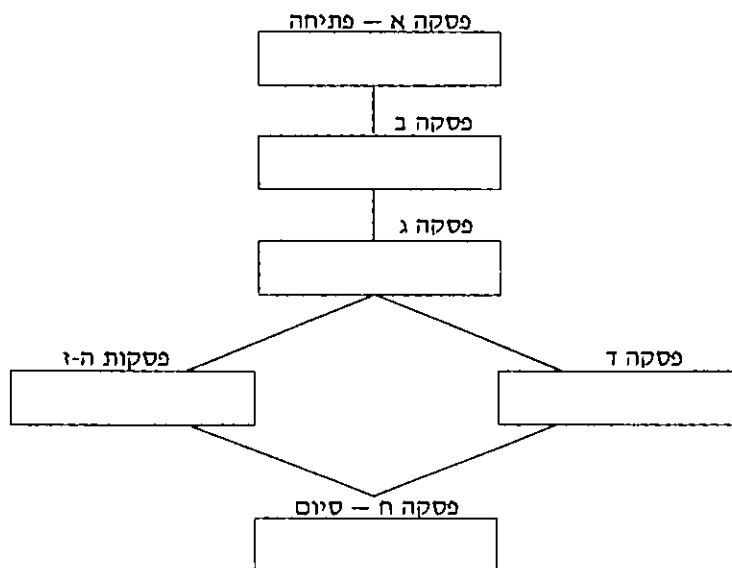
השאלות

ענה על השאלות 1-4.

1. לפניך תרשים המתאר את מבנה הקטע.

העתק את התרשים למחברתך.

כתוב כותרת תוכן (היגד או משפט) בתוך כל משבצת בתרשים. (18 נקודות)

2. א. משמעות הביטוי "פריצת דרך" (שורה 9) על-פי ההקשר בקטע היא:

- (1) התרחשות פתאומית.
- (2) התפתחות חשובה.
- (3) חדירה בעוצמה רבה.
- (4) מעבר פתוח.

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

ב. משמעות המילה "אימצו" (שורה 13) על-פי ההקשר בקטע היא:

- (1) חיזוק.
- (2) עודדו.
- (3) קיבלו.
- (4) הגנו.

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

3. בשורה 2 הכותב משתמש בביטוי "עצים גרוסים" לציון הנייר.

א. איזו טענה נרמזת באמצעות השימוש בביטוי זה? (3 נקודות)

ב. מצא בקטע ציטוט שבו הכותב מביע טענה זו במפורש. (3 נקודות)

4. מהי מטרתו של מחבר הקטע! הבא שתי הוכחות לדבריך. (8 נקודות)

קרא את קטע מספר 2, וענה על השאלות 5-6 שאחריו.

קטע מספר 2

חבל על הנייר, חבל על הזמן

(קטע מעובד על-פי רשימה מאת מי הנדלזלץ, ספר, תשנ"ח 1997)

- פסקה א בימים אלה התחברתי לאנושות המתקדמת והתחלתי לטעום – בינתיים על קצה המקלדת – את מנעמי התקליטור ואת מסתרי האינטרנט.
- פסקה ב אכן מדובר בפלאי פלאות. "קליק" אחד ואתה בתוך מאגרי מידע אדירים. באמצעות מקש אחד אפשר לדפדף בהם מנושא לנושא ומעניין לעניין, בבחינת הקלד בו והקלד בו שהכול בו. אין ספק כי אני עומד בתחילתם של חיים חדשים, ואולי אפילו אקבל את עיקרי האמונה בעתיד הטכנולוגי.
- פסקה ג בכל זאת, לא תצפו ממני שאֶפְנֶע בלי תנאי, ולא אמצא כמה מגרעות בסיסיות במה שאמור להיות תחליפו של הספר.
- פסקה ד ראשית, עניין הנייר. כל-כך הרבה דיברו על כך שהתקליטור, ועוד יותר האינטרנט, יחסכו כמויות אדירות של נייר, ולא היא. לדוגמה, התקליטורים הדקים והעגולים משוקים בתוך אריזות קרטון צבעוניות, גדולות וקשיחות, כדי לתת להם מראה של ספר מכובד; כשפותחים את העטיפה – מתגלה מילוי נוסף של קרטון; ורק כשמסירים אותו מגיעים אל הדיסק הנכסף. למרבה הפלא גם האינטרנט לא חוסך נייר. רוב הקוראים נוהגים להדפיס על נייר את הטקסטים שהם מורידים מן האינטרנט; ואם כך, מה הועילו חכמים בתקנתם?
- פסקה ה לא רק הנייר הוא בעיה, אלא גם הזמן. מניסיוני גיליתי מדוע גולשי האינטרנט מגיעים לעבודה טרוטי עיניים. הסיבה היא שהם יושבים מול המסך עד שעות מאוחרות בלילה ובוהים בו, ממתנינם שהאתר שאליו רצו להיכנס יהיה זמין, פתוח ויעלה כולו. בינתיים אתה הולך לעשות קפה, צופה בטלוויזיה, אולי אפילו מעיין בספר.
- פסקה ו כן, אני חסיד גדול של חידושי הטכנולוגיה ומאמין בעתידם המפואר, כמעט כמו בעתידו של הספר הישן והטוב. ובכל זאת, נייר זה כסף, הסבירו לנו המו"לים, וזמן זה כסף, משננים האמריקנים. אז לא חבל על הנייר ועל הזמן?

השאלות

ענה על השאלות 5-6.

5. א. יחסו של מחבר קטע מספר 2 כלפי חידושי הטכנולוגיה הוא יחס של:

(1) ביטול מוחלט ודחייה.

(2) התלהבות וקבלה ללא תנאי.

(3) הערכה מלווה בהסתייגות.

(4) תהייה מלווה בחשש.

(3 נקודות)

ב. הוכח את תשובתך בסעיף א מהנאמר בקטע. (3 נקודות)

6. הכותב משתמש באמצעים לשוניים מגוונים כדי "להתקרב" אל הקורא ולעניין אותו,

כמו:

(1) פנייה ישירה לקורא.

(2) שימוש בגוף ראשון.

(3) שינוי ניב או שינוי ביטוי מקובל.

(4) שאלה רטורית.

(5) הגזמה.

(6) שימוש בניב.

(7) שימוש בלשון יום-יומית או בסלנג.

בחר בארבעה מן האמצעים הלשוניים האלה, והבא לכל אחד מהם דוגמה אחת מהקטע

(בסך-הכול – ארבע דוגמאות). (8 נקודות)

פּרֵק שְׁנִי – הַבְּעָה (50 נְקוּדוֹת)

עֲנֵה עַל שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת: עַל שְׁאֵלָה 7 (חֻבּוּבָה) וְעַל אַחַת מֵהַשְּׁאֵלוֹת 8-9.
(לְכָל שְׁאֵלָה – 25 נְקוּדוֹת)

7. **שְׁאֵלַת חֻבּוּבָה** (כְּתוּב בְּהִיקָף שֶׁל 10-15 שׁוּרוֹת).

שְׁנֵי הַקְּטָעִים שֶׁקְּרָאתָ עוֹסְקִים בְּנוֹשָׂא הַקְּרִיאָה מִן הַמַּחֲשָׁב.

כְּתוּב חִיבוּר קָצֵר וְכוּ תְצַיֵּג אֶת הִיתְרוֹנוֹת שֶׁל הַקְּרִיאָה מִן הַמַּחֲשָׁב וְאֵת הַבְּעִיּוֹת הַכְּרוּכוֹת בְּכֵךְ, עַל-פִּי הַנֹּאמֵר בְּשְׁנֵי הַקְּטָעִים.

עֲנֵה עַל אַחַת מֵהַשְּׁאֵלוֹת 8-9. (כְּתוּב בְּהִיקָף שֶׁל 15-20 שׁוּרוֹת).

8. **מַחֲשָׁב וּמְקַלְדָּת בְּמִקּוּם סֵפֶר וּמַחְבֵּרַת**

יִיתֶכֶן שְׁבַעֲתִיד הַלֹּא כָל כֵּךְ רַחוּק יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּבֵית-הַסֵּפֶר בְּמַחֲשָׁב נִיִּיד בְּמִקּוּם בְּסִפְרִים

וּבְמַחְבֵּרוֹת. בְּמִסְגֵּרַת הַיַּעֲרֻכוֹת מִשְׂרָד הַחִינוּךְ לְשִׁינוּי הַתְּבַקְּשׁוּ תַלְמִידִים לְהַבִּיעַ אֶת דַּעְתָּם.

כְּתוּב מַכְּתָב לְמִשְׂרָד הַחִינוּךְ. בְּמַכְּתָבְךָ צִיֵּן אֶת הִיתְרוֹנוֹת וְאֵת הַחֲסֵרוֹנוֹת שֶׁבְּמִצַּב זֶה, וְהַבֵּעַ אֶת עַמְדַּתְךָ.

9. **לֹאן נַעֲלַמוּ "תּוֹלְעֵי הַסִּפְרִים"?**

לְאַחֲרוֹנָה הִרְאוּ סִקְרִים שְׁבִנֵי הַנוֹעֵר מִמַּעֲטִים בְּקְרִיאַת סִפְרִים.

כְּתוּב חִיבוּר קָצֵר וְהַבֵּעַ בּוֹ אֶת עַמְדַּתְךָ כְּלִפִּי הַתּוֹפְעָה.

הַסְּבֵר אֶת הַסִּיבּוֹת לְתוֹפְעָה, וְהַצַּע דְּרָכִים לְהַתְּמוּדוֹת עִמָּה.

בְּהַצְלָחָה!

זְכוּת הַיּוֹצֵרִים שְׁמוּרָה לְמִדֵּינַת יִשְׂרָאֵל
אֵין לְהַעֲתִיק אוֹ לְפָרְסֵם אִלָּא בְּרִשׁוֹת מִשְׂרָד הַחִינוּךְ